

Sukupuolen ja väkivallan tutkimuksen yhteiskunnallinen relevanssi

■ Suvi Ronkainen ja Marita Husso

Janne Kivivuori julkaisi *Tieteessä tapahtuu* -lehden numerossa 5/2012 artikkelin, jossa hän kritisoi allekirjoittaneiden tutkimustyötä, erityisesti kenttää, jota hän kutsui feministiseksi väkivaltatutkimukseksi. Julkaisimme numerossa 6/2012 vastineen, jossa osoitettiin, että Kivivuori ei ole riittävässä määrin perehtynyt kritisoimiinsa tutkimuksiin ja antaa niistä artikkelissaan joko tarkoituksellisesti tai ymmärtämättömyytään vääriin kuvan. Kuvassimme myös, mistä sukupuolistuneen väkivallan tutkimuksessa oikein on kyse ja osoitimme, että Kivivuoren kritiikki palautuu kysymykseen ”Miksi et tutki sitä, mitä minä tutkin?” Tällainen kritiikki vertaa kritiikin kohteiden tutkimusta kritiikon omaan tutkimukseen ja löydettyjä eroja pidetään kritiikin kohteen heikkouksina. Uudessa puheenvuorossaan (*Tieteessä tapahtuu* 1/2013) Kivivuori jatkaa samaa linjaa epäilemällä sukupuolen ja väkivallan tutkimuksen hyödyllisyyttä ja hyökkäämällä erityisesti ruumiinfenomenologiaa, psykoanalyttista yhteiskuntatutkimusta ja diskurssiteoriaa vastaan (Kivivuori 2013, 44). Lyhyessä vastauksessamme kuvaamme sukupuolen ja väkivallan tutkimuksen vaikuttavuutta sekä kerromme, miksi erilaisia teoreettisia lähestymistapoja ja tutkimusmetodologioita tarvitaan.

Sukupuolistuneen väkivallan tutkimus on kiinnittynyt tiiviisti kansainväliseen tutkimukseen, joka pyrkii teoretisoimaan ja ymmärtämään väkivaltaa. Se on syntynyt reaktionä yhteiskunnalliseen tarpeeseen sekä empiirisen kriminologian ja rikollisuuteen kohdistuvan perinteisen väkivaltatutkimuksen yksipuolisuuteen. Tämä on jo lähtökohtaisesti merkinnyt laajaa, monitieteistä tutkimuskenttää sekä monimuotoisia teoreettisia ja metodologisia

keskusteluita. Sukupuolen ja väkivallan tutkimus on tuonut väkivallan termin alle koko ihmisten välisen väkivaltaisuuden kirjon. Ei ole sattumaa, että esimerkiksi lastensuojelun ongelmat tai seksuaalisen väkivallan eri muodot ovat nousseet vahvasti esiin nimenomaan osana sukupuolen ja väkivallan yhteyksien tutkimusta. Sukupuolta huomioiva väkivaltatutkimus on ollut teoreettisessa eturintamassa linkittäen uutta ja vanhaa tutkimustietoa toisiinsa monipuolisesti.

Suomalainen sukupuoli ja väkivaltaa analysoinut tutkimusperinne käynnistyi 2000-luvun vaihteessa. Samaan hetkeen ajoittui kaksi väkivaltatyötä valtakunnallisesti kehittänyttä hanketta. Toinen näistä, Naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyhanke, kehitti moniammatillisena yhteistyönä palveluja ja työtapoja niin väkivallan koki-joille, tekijöille kuin näkijöillekin. Toinen taas keskittyi (pakotetun) prostituution ehkäisyyn ja seksityön ammattilaisten kokemaan väkivaltaan. Tuona aikana alkanut väkivallan ja sukupuolen dynamiikkaa selvittänyt tutkimus toteutettiin yhteistyössä käytännönläheisen väkivallan ehkäisyn ja palvelujen kehittämisen kanssa. Tutkimus rahoitettiin pääosin Suomen Akatemian kilpailutetun ja suunnatun haun kautta. Moni tutkijoista onkin ollut mukana sekä kansallisissa että kansainvälisissä hankkeissa, vetänyt jotakin moniammatillista ryhmää, ollut sellaisessa asian- tuntijajäsenenä, järjestänyt sosiaali- ja terveys- sektorille koulutusta tai toiminut vapaaehtoisena esimerkiksi uhreille tarkoitetun auttavan puhelimen päivystäjänä. Kun ulkopuoliset arvioijat arvioivat Suomen Akatemian Valta, väkivalta, sukupuoli -suunnatun haun (2000–03) vaikuttavuutta, he kiittivät nimenomaisesti kyseisen perustutkimuksen yhteiskunnallista relevanssia. Edelleen, kun väkivaltatyön kehittämiseen liittyviä hank-

keita arvioitiin, niiden todettiin luoneen lyhyessä ajassa kansallisen palveluverkoston erityisesti lähisuhteessa tapahtuvan väkivallan eri osapuolille.

Väkivaltaa luonnehditaan usein monietnologiseksi ilmiöksi. Se ilmenee monilla tasoilla (kulttuurina, käytäntöinä, symboleina ja kokemuksissa), väkivallan vaikutukset ja seuraukset leviävät sekä sitä ylläpitävät ja oikeuttavat syyt ovat moninaiset. Lisäksi yksilökokemuksissa – katsoipa tekijöitä tai kohteita – väkivalta kietoutuu muihin, usein syrjäytymiseen liittyviin tekijöihin. Samat tekijät voivat olla väkivallan syitä ja seurauksia, mikä näkyy konkreettisesti uhriutumisen ja tekijyyden nivoutumisessa toisiinsa. Tutkimusmetodologisesti tämä tarkoittaa yksinkertaisesti sitä, että ei ole olemassa yhtä tutkimustapaa ylitse muiden, jonka tarjoamalla tiedolla väkivalta sosiaalisena ongelmana ja kulttuurisena käytäntönä ratkaistaisiin. Lisäksi, koska väkivallan kokeminen ja sen seuraukset osataan myös ylläpitävät väkivaltaa, on väkivallan seurauksiin kohdistuva tutkimus samanaikaisesti myös väkivallan ehkäisyyn pyrkivää tutkimusta. Esimerkiksi fenomenologinen tutkimus tarjoaa keinoja ymmärtää ja sanottaa väkivallan kokemusta, diskurssianalyttinen tutkimus taas tukee vakiintuneita puhe- ja ymmärrystapoja arvioivaa ja purkavaa tietoa. Toisensa nämä löytävät muun muassa haettaessa keinoja tukea sekä väkivallan tekijöiden että kokijoiden toimijuutta suhteessa muutokseen osana hyvin konkreettisia sosiaali- ja terapiatyön käytäntöjä.

2000-luvun vaihteessa alkaneen tutkimussuuntauksen yksi kiistaton ansio on se, että lähisuhteessa tapahtuva väkivalta ylipäätään nostettiin sosiaalisesti ongelmaksi, siitä alettiin keskustella julkisesti ja sen seurauksena sekä palveluja että lainsäädäntöä kehitettiin. Tämä näkyy konkreettisesti esimerkiksi perheväkivaltaa käsittelevien artikkelien lukumäärän kehityksessä. Seuraava tilasto kertoo siitä, miten julkinen keskustelu perheväkivallasta vilkastui ajalla, jolloin sukupuolen ja väkivallan yhteyksiä selvitettiin useammassa tutkimusprojektissa. Artikkelien määrät on haettu Aleks- ja Arto-tietokannoista.

	Aleksi	Arto
1990–94	34 (6,8/vuosi)	49 (9,8/vuosi)
1995–99	90 (18/vuosi)	98 (19,6/vuosi)
2000–04	208 (41,6/vuosi)	136 (27,2/vuosi)

Lainsäädännön kehittymisen osalta kannattaa lukea Riikka Kotasen Helsingin yliopistoon tehty väitöskirja (2013), joka tarkistetaan huhtikuun lopulla.

Toinen tutkimuskeskustelun kiistaton ansio on, että selvittämällä ja käsitteellistämällä väkivallan dynamiikkaa ja nostamalla esiin sukupuolen merkitystä uhriutumisessa ja tekijyydessä, se on pystynyt osoittamaan niitä kohtia, joissa on mahdollista puuttua erilaiseen väkivaltaan. Sukupuolinäkökulman mukaan tuominen väkivallan tutkimukseen on mahdollistanut väkivallan erojen ymmärtämisen. Esimerkiksi (naisiin kohdistuvan) kunniaväkivallan dynamiikka ja sitä ylläpitävät tekijät ovat erilaisia kuin kahden (suomalaisen) alkoholisoituneen miehen tappeleluun johtavat tekijät.

Kolmas tutkimuskentän hyöty näkyy siinä, että läheinen yhteys käytäntöjen kehittämiseen on tuottanut sosiaalityön, vankeinhoitotyön ja sairaaloiden väkivaltatyön piiriin parempia keinoja tunnistaa väkivallan tilanteet. Se on auttanut luomaan myös uusia työtapoja sosiaalityöhön ja erityisesti väkivallan uhrien kanssa tehtävään työhön. Tässä suhteessa esimerkiksi allekirjoittaneiden tutkimukset ovat olleet urauurtavia. Väkivallan – ja lähisuhdeväkivallan – määrästä huolimatta koko keskustelu siitä, mitä väkivallan kokemuksesta seuraa sen kokijalle oli aiemmin lapsenkengissä. Käytännössä tämä johti siihen, että varsin tavallinen ja vahvan tutkimusnäytön omaava traumatisoituminen ohitettiin väkivaltatyön käytännöissä. Väkivallan vaikutuksia ja sen kohteena olemisen haavoittavuutta huomioivat tutkimukset ovat antaneet väkivaltatyön tekijöille lisää ymmärrystä siitä prosessista, jonka seurauksia he käsittelevät omassa työssään.

Neljäs tutkimuskentän ansio on hieman vaikeammin avattavissa. Ennen sukupuolen ja väkivallan tutkimuskeskusteluja sekä juuri tähän tutkimusalueeseen sisäänkirjoitettua pyr-

kimystä käsitteellistä ja ymmärtää väkivaltaa ihmisten välisenä ja kulttuurisena toimintana väkivallan teoreettiselle jäsentämiselle ei Suomessa juurikaan ollut intressiä eikä tilaa. Tämä näkyy aiemman tutkimuksen toisteisuutena: samoihin premissihin perustuviin tilastotietoihin ja luokitteluihin pohjautuvina tutkimusraporteina sekä ylipäätään väkivaltatutkimuksen kapeutena. Sukupuoleen ja väkivaltaan liittyvä tutkimus käynnisti tutkimusperinteen, joka väkivallan empiirisen määrän ohella oli kiinnostunut ymmärtämään, mistä väkivallasta oikein on kyse. Koska suomalainen väkivallan tutkimuksen historia on ollut kovin ohut ja vielä sektoritutkimuslaitosvetoinen, voi Kivivuoren halun debatointiin ymmärtää myös reaktiona tilastoihin pohjautuvan väkivaltatutkimuksen teoreettisen ja tutkimuksellisen monopoliase- man murtumiseen. Reaktiot voivat olla ylilyön- tejä, mutta sekä tiedollisten monopolien mur- tuminen, debatit että tutkimuskysymysten ja -tapojen monipuolistuminen on tieteen ja tutki- muksen kehittymisen kannalta iloinen ja terve- tullut asia.

**Valtiotieteen tohtori Suvi Ronkainen on Lapin yli-
opiston professori.**

**Yhteiskuntatieteiden tohtori Marita Husso on yli-
opistotutkija Jyväskylän yliopistossa.**

Keskustelu päättyy tähän puheenvuoroon.

KAUNOKIRJALLINEN KOMMUNIKOINTI SUOMEN JA ARABIMAIDEN VÄLILLÄ

8.4. klo 18–20

Tieteiden talo, sali 505 / 5. krs, Klrkkokatu 6,
00170 Helsinki

Kirjallisuuden kääntäjänä ansioitunut MA Maria Pakkala esitelmöi Suomalais-arabialaisen yhdis- tyksen tilaisuudessa, jossa kysytään, mikä on kaunokirjallisuuden merkitys kulttuurisillan vah- vistajana. Vapaa pääsy.

KUOLLEET LEHDET

24.4. klo 13–16

SKS:n juhlasali, Hallituskatu 1, Helsinki.

Seminaari kirjastojen, arkistojen ja museoiden asiantuntijoille

Ohjelma ja ilmoittautuminen: http://www.varas- tokirjasto.fi/KAM/seminaari2013_1/

SKS:n tapahtumakalenteri 2013: [www.finlit.fi/ tapahtumakalenteri/](http://www.finlit.fi/tapahtumakalenteri/)

Lisätietoja: tiedotus@finlit.fi